

Zsinati jelentés a Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottságának munkájáról a 2017-es évben, visszatekintve a 2010-től kezdődő időszakra

A Reformációi Emlékbizottság munkája a 2017-es ünnepi emlékévben érte el legintenzívebb időszakát. Idei beszámolómban a mögöttünk álló év kiemelkedő eseményeinek ismertetése mellett a bizottság teljes hétéves működésének néhány tanulságára is szeretnék kitérni.

Ülések, munkatársak

Az emlékbizottság aktív tagjai a szokott rend szerint évi négyszeri ülés keretében összegzik a teendőket, véglegesítik a közös terveket és tekintik át az elvégzett munkát. Idei utolsó, decemberi ülésünkön összesítjük az elmúlt időszak tanulságait, és határozzuk meg azokat a prioritásokat, amelyek a zsinat döntése szerint a következő két évben irányítják a működést. A költségvetési keretek lehetőséget adnak a már folyamatban lévő, hosszú távú projektek, így elsősorban a Luther válogatott művei sorozat kiadásának továbbkísérésére, és talán még néhány eddig háttérbe szorult terv (pl. Evangélikus Budapest könyv és film) is megvalósulhat.

A mögöttünk álló hosszú évekre visszatekintve látható, hogy noha őrsgváltások is történtek a bizottság összetételében – az alakuló ülés óta új püspök és irodaigazgató állt szolgálatba, munkatársak cserélődtek – a teherhordozók többsége végigküzdötte az elmúlt hét évet. Az idén különösen is zsúfolt őszi időszak derekán köszönet illeti mindazokat a bizottsági tagokat és önzetlen munkatársakat, akik ki-ki a maga szakterületén fáradhatatlanul munkálkodnak egyházunk megújulásán.

A Lutheránus Világszövetség (LVSZ) reformációi évfordulót előkészítő testülete 2011-ben éppen Budapesten tartotta alakuló ülését. Bizottságunk nemzetközi kapcsolatait, a testvéregyházakat, a refo500 hálózat és az LVSZ tematikus munkájának nyomon követése továbbra is segíthet bővíteni látókörünket a kapcsolódó teológiai hangsúlyok és társadalmi kérdések összefüggéseiben. A nemzetközi szintéren napvilágot látó számtalan értékes tanulmány egy részének megismertetése a Lelkipásztor folyóirat hasábjain vagy lelkészi karunk és egyházunk szélesebb közvéleménye felé mindenképpen gazdagító lehet.

Tematikus évek

A tematikus évek sora 2017-tel lezárul. Reménységünk az, hogy a kiemelt hangsúlyok segítették a gyülekezeteket és iskolákat a reformáció gondolkörének sokszínű megközelítésében és kibontásában. A következőkben a reformációtörténeti évfordulók tartalmi elemeire való odafigyelés (pl. 2018-ban a heidelbergi disputa – a dicsőség és a keresztség teológiájának kérdéskörével való foglalkozás) biztosíthat keretet a reformációi témák további feldolgozásához.

Kiadványok és digitalizáció

A *Luther válogatott művei* sorozat immár öt kötetét tarthatjuk kezünkben. Bátorítom a lelkészeket, a gyülekezeteket a friss nyelvezettel, jól olvasható anyag kézbevitelére, aktív tanulmányozására. Az északi egyházkerület lelkészatalálkozóján szervezett vetélkedő jó példa lehet az olvasottak játékos hasznosítására.

Megjelent a *Luther Márton végrendelete* c. tanulmánykötet (összeállította id. Fabiny Tibor) bővített, javított kiadása magyar, német és angol nyelven, mely az emlékévben több

szempontból középpontba helyezett végrendelet facsimile-kiadása is egyben. Az egyházunk tulajdonában lévő eredeti végrendelet nagy sikerrel megjárta Németországot, és ez áll Evangélikus Múzeumunk állandó kiállításának középpontjában is.

Az elmúlt évben megjelent, *A szembenállástól a közösségig* (Luther Kiadó, 2016) című kötetre alapozó *Közös imádság* (MEÖT, 2017) elemeit használtuk fel a 2017 januári ökumenikus imahét nyitóistentiszteletén. Örömteli, hogy a nemzetközi dialógusfolyamat Magyarországon is továbbgyűrűzik, több katolikus egyházmegegyében részletesen feldolgozták a kötet tanulságait. A dialógusfolyamathoz újszerű megközelítést kínál Hermann-Joseph Frisch *Kedves Márton testvér! Kedves Ferenc testvér!* c. kötete, mely Luther és Ferenc pápa fiktív levelezése keretében dolgozza fel a reformáció alapvető témáit.

A papíralapú kiadványok mellett folytatódik egyházunk nagyszabású digitalizációs projektje. A „Gutenbergtől a Google-ig” szlogen jegyében évek óta zajló munka egyszerre szolgálja egyházi örökségünk nehezen hozzáférhető forrásainak „kézbeadását”, de arra is láttunk példát, hogy egy-egy újonnan megjelenő, értékes rétegiadvány ezen a csatornán keresztül tudja elérni olvasóit.

Az Evangélikus Missziói Központ *Csak Krisztus légyen Mesterünk* címmel értékes válogatást jelentetett meg Luther Márton írásából Reuss András professzor szerkesztésében. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem tematikus évekre felfűzött kiadványsorozatának idei kötete *Teológia és reformáció* címmel jelent meg Szabó Lajos szerkesztésében. A nagyobb lélegzetű alkotások mellett praktikus kiadványok (*5 perc 500*, Gyülekezeti és Missziói Osztály), lelki tartalmú és fizikai jellegű felhívások (500 nap imádság a reformációért, 1517 km futás) hozták közelebb a mindannyiunkhoz a reformáció gondolatkörét.

Luther-rajzfilm

2017-ben lezárult egyházunk reformáció készülődésének egyik legkülönlegesebb projektje: elkészült a Luther-rajzfilm 10 epizódja. A Richly Zsolt, Lackfi János és Gryllus Dániel nevével fémjelzett alkotás első öt része DVD-n kapható, a második öt rész karácsonyra kerül a boltokba. A Luther Kiadó mint filmelőállító gondozásában megjelenő filmsorozatot heti rendszerességgel vetíti az MTVA (az utolsó rész decemberben kerül műsorra), a 9–10. rész ünnepélyes bemutatóját a mintegy ötven tagú stáb tagjaival közösen 2017. december 7-én 17 órára tervezzük.

Hamarosan teljesen elkészül a sorozat angol, német, brazíliai portugál és finn verziója, elindult az orosz és a litván változat előkészítése, és jelenleg tárgyalunk a szlovén és lengyel verzióról. A 6–8. epizód német változata (<http://schulprojekte-reformation.de/bibliothek/leben-luther/>) és az 1–3. finn rész (<https://areena.yle.fi/1-4126459>) már online is megtekinthető.

A sorozat 2012-ben 255 674 408 forintban meghatározott költségvetésének 30%-át egyházunk Reformációi Emlékbizottsága, 36%-át külföldi evangélikus partnerek finanszírozták, a fennmaradó részt pályázati forrásokból sikerült megvalósítani. A nyelvi verziók közül az angol és a német készül egyházunk megrendeléséből, a többi változat egyházi és médiapartnerekkel együttműködésben születik.

Előttünk állnak még a sorozat forgalmazásához és másodlagos felhasználásához kapcsolódó feladatok: hamarosan kézbe vehető a megbízott munkacsoport által készített digitálistananyag-csomag, mely elsősorban a hitoktatást, a gyülekezeti és iskolai csoportokban történő feldolgozást segíti alapos történeti háttérrel és játékos feladatokkal. A továbbiakban elkészülhet a sorozat egészestés filmváltozata, képregény és egyéb kapcsolódó termékek.

Iskolai és gyülekezeti programok

Az emlékvé küszöbén az emlékbizottság két pályázati körben adott lehetőséget értékes programok szervezésére, ifjúsági csoportok támogatására és jövőbe mutató kezdeményezések megvalósítására. Összesen 18,5 millió forint támogatásból valósulhatott meg megannyi tematikus nap, projektmunka az óvodáktól az általános iskolás és gimnáziumi szintig, Németország és a magyar reformáció tájaira vezető kirándulások, hangversenyek és előadássorozatok, filmvetítések és kiadványok, gyülekezeti napok és ökumenikus rendezvények. A két pályázati körben összesen 74 gyülekezet, 19 oktatási és 1 diakóniai intézmény részesült anyagi természetű programtámogatásban, 18 gyülekezet és 3 intézmény ifjúsági közössége pedig Luther-társasjátékot vehetett használatba.

A Magyar Evangélikus Digitális Könyvtár működtetői továbbra is kéri a gyülekezeteket, hogy az ünnepi évben készült helyi kiadványokat, füzeteket, reformációi meghívókat és plakátokat juttassák el számukra, hogy elektronikus formában tárolhassák azokat a jövő nemzedék számára. Amennyiben a gyülekezet történetével kapcsolatban rendelkeznek olyan fájlal, amely kereshető pdf-formátumú, jogtiszta, és ezért megosztható az egyházi és világi nyilvánossággal, azt szintén szeretettel várják a szerkesztők.

Emlékbizottságunk mellett az állami Reformáció Emlékbizottság is számos gyülekezetünket, intézményünket támogatta komolyabb összegekkel, így nagyobb szabású vállalkozásokra is sor kerülhetett az ünnepi évben. Büszkeségünk, hogy kormánybizottság által szervezett középiskolás vetélkedőn csupa evangélikus csapat került az élő televíziós adásban zajló döntőbe, és az általános iskolás fordulóban is több evangélikus csapat szerepelt kiemelkedően. A Lutheránia-énekkar országos és határon túli koncertkörútja, a Nemzeti Múzeum *Ige-idők* kiállítása és a *Menő reformáció* mozgóképfilm evangélikus kurátorainak színvonalas munkája mind-mind arról tesz tanúságot, hogy egyházunk lelki, szellemi kapacitása olykor gyülekezeteink határain túlsugárzóan is hatással lehet környezetünkre.

Konferenciák és események

Az emlékbizottság szervezésében és támogatásával számos tudományos és közérdekű eseményre került sor az ünnepi évben is. A teljesség igénye nélkül említem meg a Nemzeti Levéltár Magyar Országos Levéltárával közösen szervezett őszi konferenciát („*Felszítod az érdeklődést a tudományok művelése iránt*” – *A lutheri reformáció Magyarországon és Közép-Európában*), a rendszeres film- és könyvbemutatókat. A már említett evangélikus–katolikus párbeszéd mellett a református testvéregyházzal is több konferencián, emlékülésen figyelhattunk együtt a reformáció üzenetére – legutóbb a fadori evangélikus és református templomban tartott zsinati emlékülés alkalmával. A Magyarországi Luther Szövetséggel közös előadássorozatunk havonta adott lehetőséget reformációi témák feldolgozására.

Az évenkénti korálünnep és a *Reformáció és kultúra* évében kiírt zeneszerzői pályázathoz kapcsolódóan szervezett ünnepi hangverseny, valamint a számtalan helyi szervezésű zenei esemény mutatja, hogy a reformáció zenei öröksége továbbra is megszólító erővel bír egyházunkban. Az elmúlt évek számos zenei kiadványa (*Korárelőjátékgyűjtemény*, *Nagy hálát adjunk!* kóruskötet, *Karácsonyi látomások* CD Fassang Lászlótól) után a közeljövőben várható a sokéves munkával elkészült *Énekkincstár* c. kézikönyv bemutatója.

A határon túli események közül kiemelendő a 2017 augusztusában lezajlott wittenbergi magyar napok, mely egyházunk nagyszabású vállalkozása volt arra, hogy megmutassuk magunkat a reformáció kiindulópontján, ugyanakkor magunk is jobban megismerjük Luther örökségét. A mintegy kétszáz magyarországi résztvevő és a külföldi meghívott vendégek a város emblematikus helyszínein, a Luther-házban, a városi és a vártemplomban vehettek részt az

egyházunk által szervezett programokon, de a Leucorea udvarán, a város utcáin és terein (a világkiállítás helyszínein) is megjelent a magyar arculat.

A miniszteri részvétellel zajló nyitóest és egyházi fogadás, a rangos teológiai konferencia, a központi kiállítás egyik elemeként látható Luther-végrendelet, a Wittenbergben tanult magyar diákok emléktábláinak avatása, Fassang László orgonaestje, a Luther-némafilm és a Luther-animáció vetítése, népzenei est és a Közel-együttes ifjúsági zenéje, az evangélikus motorosok és ultrafutók megjelenése sokféle irányból jelenítette meg egyházunk kincseit.

A reformációhoz köthető rádió- és TV-műsorok (*Reformáció hétről hétre*, *Reformáció kincsestára*, *Reformáció üzenete*) a szélesebb közönség tájékoztatását szolgálták. Egyházunk reformáció500-as honlapja és a Facebook-megjelenések – különösen az október 31-re időzített élő bejelentkezések sokasága egyházunk közvéleménye felé tette jól láthatóvá az ünnepet. A reformációi istentisztelet közvetítése sokakat bekapcsolhatott a lelki közösségbe – október 31-én az LVSZ globális istentisztelet-folyamában éppen egy magyar helyszínen, a budapest–kelenföldi gyülekezet ünnepe képviselte a kelet-közép-európai régiót.

A Világszövetség reformációi programjaiban is aktívan képviseltette magát egyházunk: a fiatal reformátorok hálózatában Garai Szilvia teológushallgató, a namíbiai nagygyűlés és a globális 500-as ünnepi istentisztelet liturgiai előkészítésében Molnár Lilla lelkész nő képviselte egyházunkat. Jómagam hétéves ciklust követően átadhattam az alelnöki teendőket Urmas Viilma észt érseknek, aki a következő időszakban felügyeli a régiós egyházak szerepvállalását. Jó hír, hogy Balicza Klára külügyi referens meghívást kapott az LVSZ tanács régiós tanácsadói posztjára, így egyházunk továbbra is közvetlen kapcsolatot ápolhat az evangélikus nagycsaláddal.

500+

2017. november 11-én, Márton napján a Deák téri templomban rendezett, az emlékévet lezáró ünnep méltó pillanat volt a megállásra és a visszatekintésre, ugyanakkor a fiatalok bevonásán és a hozzászólások hangsúlyain keresztül megjelenítette az előretekintés szándékát is. Ahogyan a reformációi mozgalom 1517-ben még éppen hogy csak elkezdődött, úgy reménységünk az, hogy egyházunk mai megújulási folyamata sem a végéhez közeledik. A következő években, évtizedekben lelki útravalóként támaszkodhatunk a reformátori örökségre, de a kerek évfordulók bővületétől és a mögöttünk lévő sok-sok értékes program objektív terheitől elszakadva talán felszabadultabban tudunk a jövőbe tekinteni. Amint október 29-én, az említett kelenföldi ünnepi istentiszteleten elhangzott prédikációmban elmondtam:

„Az 500. évforduló minden nagyszerű lehetőség mellett kísértéseket is hordoz magában. Az egyik kísértés az lehet, hogy Luther heroikus tettét magasztaljuk mindig: bátorságát, ahogy kiszögezte tételeit. Hadd fogalmazzak így: amikor kalapácsütéseket vélünk hallani, akkor elsősorban ne a wittenbergi, hanem a jeruzsálemi szögek jussanak eszünkbe. Történelmileg fontos a vártemplom kapuja, de az igazi áldás forrása a Golgota, a mennyország kapuja lett. [...] Róla, Jézusról tanúskodunk, immár ökumenikus összefogással. Órá mutatunk, másként nem tehetünk.

Solus Christus.

Nekünk kisebbé kell lennünk, és Jézusnak kell növekednie.”